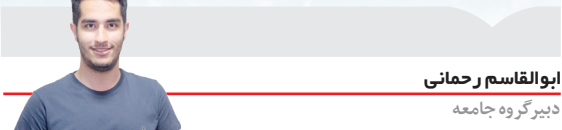

لایحه رتبه‌بندی معلمان در سکوت خبری توسط دولت به مجلس ارائه و تصویب شد

دستاوردسازی یا گره‌گشایی؟

ابوالقاسم رحمانی

دبیر گروه جامعه

ماجرای رتبه‌بندی معلمان را هم می‌توانیم در دسته آن موضوعاتی قرار دهیم که همیشه هستند، اما هیچ‌وقت آن‌طور که گفته شده است، اجرا نمی‌شوند؛ مثل انتقال پایتخت از تهران، مثل ماجرای بارورسازی ابرها، مثل احبای دریاچه ارومیه و مثل خیلی چیزهای دیگر که همیشه حرفش هست، مطالبه‌اش هست، شعارها پیرامون آن شکل می‌گیرد، ولی هیچ‌وقت گامی

جهت پیشبرد آن برداشته نمی‌شود و تبدیل به ویتربینی جهت ارائه‌های انتخاباتی و گزارشی شده است. همین مناظرات انتخاباتی را نگاه کنید یا اصلا مناظرات چندسال اخیر را هم مرور کنید، هرکسی که برای کرسی ریاست‌جمهوری و حتی پایین‌تر از آن تلاش کرده بود و می‌کند، لایه‌لای ردیف کردن مشکلات و مسائل نظام آموزشی کشور و مطالبات معلمان، اشاره‌ای به رتبه‌بندی معلم‌ها هم کرده و وعده‌ووعیدی در راستای اجرای این طرح داده است. منتها این‌هم مثل خیلی چیزهای دیگر، مثل چندبرابر شدن یارانه‌ها، مثل حل مشکل معیشتی و کار جوان‌ها، مثل خانه‌دار شدن همه مردم، مثل حقوق زنان و قس علی‌هذا، مصرف انتخاباتی و لحظه‌ای

بالاخره رتبه‌بندی معلمان تصویب شد

بعد از کش‌وقوس‌های فراوان بالاخره دولت لایحه رتبه‌بندی معلمان را در ۱۰ ماده به مجلس شورای اسلامی فرستاد و با پیگیری‌های صورت‌گرفته، نمایندگان خارج از نوبت این طرح را تصویب کردند. محسن حاجی‌میرزایی، وزیر آموزش‌وپرورش بعد از تصویب این طرح در پیامی نوشت: «تشکر از دولت که لایحه رتبه‌بندی معلمان را خارج از نوبت تصویب کرد. تشکر ویژه از مجلس شورای اسلامی و رأی قاطع و کم‌نظیر نمایندگان محترم، برای تصویب کلیات لایحه دارم. مصمم هستیم که با تصویب قانون و اجرای سریع آن، «گامی بلند در تحول نظام آموزشی» و «ارتقای منزلت معلمان عزیز» برداریم.» درجریان تصویب این لایحه در مجلس، محسن حاجی‌میرزایی، وزیر آموزش‌وپرورش برای حمایت از لایحه و توضیحاتی درمورد آن به مجلس رفته بود، او بابت بررسی اولویت‌دار آن از نمایندگان تشکر کرد و گفت: «به دلیل اهمیت لایحه مذکور بررسی این مهم در دولت خارج از نوبت انجام شد، از این‌رو امیدواریم روند رسیدگی و بررسی آن در مجلس شورای اسلامی نیز با سرعت پیش رود تا در سال جاری شاهد اجرای آن باشیم. برای افزایش انگیزه در جامعه فرهنگیان از امتیازات فصل دهم قانون و اختیارات خدمات کشوری استفاده شد، اما بعد از تسری یافتن آن تلاش‌هایمان ای‌ثر شد، لذا اجرای رتبه‌بندی معلمان امتیاز ویژه‌ای برای جامعه فرهنگیان محسوب می‌شود. باید همه امتیازاتی که برای کارکنان دولت تخصیص یافته برای جامعه فرهنگیان نیز درنظر گرفته شود، اما باید یادآور شد رتبه‌بندی موضوعی فراتر از این امر به‌شمار می‌رود، زیرا منزلت و صلاحیت معلمان را اندازه‌گیری می‌کند و سبب ارتقای کیفیت کار آنها خواهد شد. در بودجه ۱۴۰۰ نسبت‌به اجرای رتبه‌بندی معلمان پیش‌بینی‌های لازم انجام‌شده، از این‌رو در وزارت آموزش‌وپرورش در تلاش هستیم همزمان با بررسی این لایحه در صحن، آیین‌نامه اجرایی رتبه‌بندی معلمان تدوین تا در سریع‌ترین زمان ممکن تقدیم هیات دولت شود. اجرای سند تحول بنیادین مهم‌ترین ماموریت وزارت آموزش‌وپرورش است و در این میان معلم اصلی‌ترین رکن این سند پیش‌بینی شده؛ معلم جانشین همه کاستی‌ها است، از این‌رو باید دارای بالاترین انگیزه‌ها باشد.» اما در این بین موافقان و مخالفان تصویب طرح رتبه‌بندی معلمان در مجلس نکاتی داشتند که اطلاع از آنها خالی از لطف نیست. لازم به ذکر است این لایحه از مجموع ۲۴۵ رأی اخذشده با ۲۲۷ رأی موافق، ۳ رأی ممتنع و ۴ رأی مخالف تصویب شد.

و اما اصل لایحه

عنوان طرح: لایحه نظام رتبه‌بندی معلمان

ماده ۱- به‌منظور استقرار نظام پرداخت‌ها براساس تخصص، شایستگی‌ها و عملکرد رقابتی معلمان، توسعه مستمر و نظام‌مند صلاحیت‌های عمومی، تخصصی، حرفه‌ای و تربیتی و کیفیت عملکرد معلمان، تقویت انگیزه و رضایت‌مندی شغلی و ارتقای تعهد حرفه‌ای معلمان و تقویت هویت حرفه‌ای معلمان براساس سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش و نقشه جامع علمی کشور، نظام رتبه‌بندی معلمان مطابق مواد این قانون تعیین و اجرا می‌شود.

ماده ۲- تعریف اصطلاحات موجود در متن لایحه

ماده ۳- معلمان براساس تخصص، شایستگی‌ها و عملکرد رقابتی خود در رتبه‌های یک تا پنج قرار می‌گیرند و شرایط کسب، ارتقا، توقف و تنزل رتبه در آیین‌نامه اجرایی این قانون تعیین می‌شود.

ماده ۴- ورود به فرآیند رتبه‌بندی معلمان با حداقل دو سال سابقه خدمت معلمی صورت گرفته و کسب رتبه‌های بالاتر مستلزم حداقل ۶ سال توقف در هریک از رتبه‌ها و کسب سایر شرایط لازم تعیین شده در آیین‌نامه اجرایی این قانون خواهد بود.

تبصره ۱- حداقل سابقه خدمت معلمی برای کسب رتبه‌های (۴) و (۵) به‌ترتیب (۲۰) و (۲۶) سال است.

تبصره ۲- تخصیص رتبه‌های پنجگانه به‌نحوی خواهد بود که با اجرای نظام رتبه‌بندی معلمان و احراز شرایط براساس ماده (۳) همواره حداقل (۳۰٪) از معلمان مشمول در رتبه (۱)، حداقل (۲۵٪) در رتبه (۲)، حداکثر (۲۰٪) در رتبه (۳)، حداکثر (۱۵٪) در رتبه (۴) و حداکثر (۱۰٪) در رتبه (۵) قرار گیرند.

ماده ۵- فرآیند رتبه‌بندی برای معلمانی که قبل از تصویب این قانون در استخدام آموزش‌وپرورش بوده‌اند و در واحدهای آموزشی اشتغال دارند، با حداقل (۲) سال سابقه خدمت در یک دوره زمانی حداکثر (۳) ساله برمی‌نای اولویت امتیازات فضلی ناشی از نمره آزمون دانش تخصصی- تربیتی و سایر حوزه‌های دانشی مرتبط با یاددهی- یادگیری (دانش حرفه‌ای)، سنوات تجربه معلمی و مدرک تحصیلی انجام می‌شود و درصورت کسب حد نصاب (از سایر امتیازات) لازم برابر آیین‌نامه اجرایی بدو از یکی از رتبه‌ها (۱) تا (۳) قرار می‌گیرند. تبصره- زمان توقف موضوع ماده (۴) برای مشمولان این ماده که در تاریخ تصویب این قانون در واحدهای آموزشی و تربیتی اشتغال داشته و دارای حداقل (۲) سال سابقه خدمت باشند، برای یک‌بار ارتقا به رتبه بالاتر، (۴) سال تعیین می‌شود.

ماده ۶- شایستگی‌های مرتبط با هریک از صلاحیت‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای به تفکیک رتبه و مصادیق رفتاری و معیارهای عملکردی و شوه‌ها و ابزارهای سنجش و ارزیابی هریک از آنها توسط وزارت تعیین و در شورای عالی آموزش‌وپرورش تصویب می‌شود. ماده ۷- برای رتبه‌های موضوع این قانون، فوق‌العاده رتبه‌بندی در احکام کارگزینی معلمان تعیین می‌شود. فوق‌العاده مذکور درصدی از مجموع حقوق ثابت و فوق‌العاده‌های مستمر آنان است که به‌طور میانگین (۲۵درصد) بیشتر از میانگین حقوق و فوق‌العاده‌های مستمر مشمولان قانون مدیریت خدمات کشوری درنظر گرفته می‌شود. این فوق‌العاده به‌صورت مستمر و مشمول کسور بازنشستگی است. درصدهای فوق‌العاده هریک از رتبه‌های موضوع این قانون در آیین‌نامه اجرایی تعیین خواهد شد.

تبصره - معلمانی که قبل از تصویب این قانون بازنشسته شده‌اند، مشمول این ماده نخواهند بود و مانند سایر کارمندان مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری و تابع احکام قانون مذکور خواهند بود.

ماده ۸- معلمان شاغل در واحدهای غیرآموزشی و غیرتربیتی و شاغلان در پست‌های اداری مصوب مشمول این قانون نیستند.

ماده ۹- مراحل رتبه‌بندی از مرحله سنجش و ارزیابی صلاحیت‌های معلمی تا برقراری فوق‌العاده رتبه‌بندی متناسب با اعتبارات پیش‌بینی شده در لوائح بودجه سنواتی اجرا خواهد شد.

ماده ۱۰ - آیین‌نامه اجرایی این قانون، شامل ساختار اجرایی، نظام سنجش و ارزیابی، شرایط و ویژگی‌های هر رتبه و نحوه انجام کار و نظارت بر آن حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون با پیشنهاد مشترک وزارت، سازمان برنامه‌وبودجه کشور و سازمان اداری و استخدامی کشور به تصویب هیات وزیران می‌رسد.

مخالف تصویب طرح

حسن نوروزی از نمایندگان مخالف این طرح بود و در ارتباط با آن گفت: «همان‌طوری که بارها تاکید‌شده، معلم خط قرمز مجلس شورای اسلامی است و ما در راه تقویت آنها تلاش می‌کنیم. اما خواش بنده این است که در پایان دولت این لایحه با عجله موردبررسی قرار نگیرد و اجازه دهیم در دولت بعدی و با فرصتی فراخ‌تر و درنظر گرفتن نظرات دولت آینده برای تحول و تقویت آموزش‌وپرورش کشور این لایحه موردبررسی قرار گیرد. بنده در ۱۰ ماده چیزی جز یک‌سری کلمات و اینکه رتبه‌بندی باید انجام شود، ندیدم و درخصوص چگونگی و نوع آن دقت کافی نشده است. ای‌کاش به معلم به‌مفهوم عام نگاه می‌شد. در این لایحه فقط به معلمانی که در آموزش‌وپرورش استخدام شده‌اند نگاه شده و معلمان مدارس غیرانتفاعی و مدارس حمایتی موردتوجه قرار نگرفتند، مگر آنها معلم نیستند؟ ازسوی دیگر در این قانون کسانی که در حوزه مدیریتی مشغول باشند مشمول احکام آن نخواهند شد و دست مدیران آموزشی خالی می‌شود. همچنین کسانی که بازنشسته شده‌اند مشمول این قانون نیستند، مگر آنها معلم نبودند؟ چرا باید آنها را محروم کرد.»

موافق تصویب طرح

حبیب‌الله دهمرده، نماینده مجلس شورای اسلامی در موافقت با کلیات این لایحه بیان کرد: «سال‌ها قبل باید این لایحه موردبررسی قرار می‌گرفت. بنده با اصل آن صد درصد موافق هستم، یک‌سری ایرادات در آن وجود دارد و انتظار می‌رفت نگاه جامع‌تری به جامعه معلمان شود که پس از تصویب کلیات و در بررسی دو شوری این طرح قابل‌حل است. باید مدیران آموزشی و ازسوی دیگر بازنشستگان نیز در این لایحه موردتوجه قرار گیرند. در بخشی از آن بحث آزمون مطرح شده که به‌نظر من بهتر است به‌صورت عام دنبال شود. معلم باید برای کار خود انگیزه داشته باشد نه اینکه به‌عنوان شغل دست‌چندم به آن نگاه کند. وقتی ما معلم را تامین نکنیم از چه راهی باید زندگی خود را بگذرانند.» علیرضا منادی، رئیس کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی هم در دفاع از کلیات این لایحه گفت: «بعد از ۱۰ سال به همت اعضای کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس و با همکاری وزیر آموزش‌وپرورش این لایحه در مجلس شورای اسلامی موردبررسی قرار گرفت. بنده اعتقاد زیادی به تعامل دارم و حاصل تعامل خوب کمیسیون با وزارتخانه این شد که در گام نخست حقوق اساتید وزارت علوم با اساتید وزارت بهداشت همسان‌سازی شود و اکنون بیش از ۸۰ استاد دانشگاه قردان این اقدام مجلس هستند. ازسوی دیگر امروز نیز لایحه رتبه‌بندی معلمان در مجلس شورای اسلامی به بحث گذاشته شده که مطالبه جدی جامعه فرهنگی کشور است. اکنون کلیات این لایحه موردبررسی قرار خواهد گرفت و ما آن را در کمیسیون چکش کاری نهایی می‌کنیم. براساس این لایحه هر معلمی رتبه‌بندی شده و برای بازنشستگان نیز کمیسیون اقدام خواهد کرد. مجلس افتخار می‌کند که بتواند با تصویب این لایحه گامی برای معلمان بردارد و همه تلاش خود را برای حل مشکلات جامعه فرهنگی به کار خواهد گرفت.»

ردپای تبعیض در لایحه رتبه‌بندی معلمان، تصویب این لایحه بیشتر دستاوردسازی است تا گام موثر

نهادهای علمی و مدنی بتوانند از این سازمان حساب بکشند یعنی نهاد اصلی به آنها پاسخگو باشد. نکته بعدی این است که زمانی که می‌گفتند شورای عالی آموزش‌وپرورش این را طراحی کرده که ما ندیدیم این را منتشر کنند تا در اختیار افکار عمومی یا اقتشار مختلف برای مطالعه باشد. الان که نگاه می‌کنیم اگر خوب بود با مشارکت بدنه معلمان و کارشناسان این طرح آماده می‌شد. این طرحی که آماده می‌کنند باید در پروسه اجرا و تصویب شفافیت داشته باشد و هم طرح‌ریزی شفافی داشته باشد. یعنی مهم‌م و گنگ و تعریف‌واژه نباشد. درمجموع فکر می‌کنم چندین بار اعلام کردند رتبه‌بندی را اجرایی کنند اما درنهایت رتبه‌بندی نبود. دستاورد دولت و وزرا مشخص نیست و برای اینکه دوره‌مدیریت خود را موفق جلوه دهند این کارها را انجام می‌دهند. من فکر می‌کنم این مساله رتبه‌بندی هم دستاوردسازی است و می‌بینیم مبالغه‌ای که وزیر از تحول در نظام آموزش‌وپرورش و ارتقای منزلت معلم‌هایی‌ان می‌کند توصیف‌های مبالغه‌آمیز است. درصورتی‌که این طرحی که اجرایی کنند بیشتر افزایش حقوق است که به این صورت آن را اجرایی کنند که بگویند این افزایش حقوق خوب اما با کمترین هزینه است. این امر تنها درخصوص معلم‌ها نیست و حقوق کارکنان دولت حتی به خط فقر هم نرسیده است. در آموزش‌وپرورش معلم‌هایی داریم که حقوق آنها حدود ۳ میلیون تومان است و خط فقر حدود ۹ میلیون تومان است، یعنی حقوق این معلم‌ها یک‌سوم خط فقر است. نتوانستند این را به خط فقر برسانند. در بهترین حالت به نصف خط فقر خواهد رسید. این مساله حیاتی و مهم است. آنگاهی که می‌گویند این طرح کیفیت آموزش را افزایش می‌دهد و قرار است انگیزه‌ای شود که مهم‌ترین انگیزه بحث مالی است. از سوی دیگر واقعیت موجود همین است که این طرح معیشت را بهبود ببخشد ولیکن باید ابتدا به حداقل برسد و بعد به مسائل دیگر توجه کند. با نگاه افزایش حقوق بدان نگاه کنیم. در ماده ۷ چیز خاصی نگفته است و آمده که به‌صورت مستمر در آیین‌نامه ارجایی تعیین می‌شود. اینجا گفته شده رتبه ۵ که بیشتر در افزایش حقوق تاثیر دارد، ۱۰ درصد هستند. یعنی ۹۰ درصد رتبه‌ها کمتر از ۵ هستند. رتبه یک را ۳۰ درصد یا ۲۵ درصد قرار دادید. سازوکار را به نوعی طراحی کردید که کمترین افزایش حقوق باشد، به نحوی که کسانی که براساس سابقه حقوق کمتری دریافت می‌کنند و بیشتر نیاز است انگیزه بگیرند را ناامید می‌کنید. وقتی می‌گویید سابقه مهم است انگیزه معلم جوان را به همان میزان از بین می‌برد. من نمی‌گویم کسی که سابقه بیشتر دارد را بی‌خیال شوند ولی وقتی همه چیز را به سابقه موقوف می‌کنید بقیه شاخص‌ها کم‌اهمیت می‌شوند. این طور می‌گویند که ۵۰ درصد امکان شغل بیشتر دارند ولی نمی‌گویند این برای کسانی است که ۲۶ سال سابقه داشته باشد. این زمان زیادی است. قبلا ۲۶ سال مربوط به سابقه تدریس بود و وقتی ۴ سال دانشگاه‌فرهنگیان بخوانید ۲۶ ساله بازنشسته می‌شوید یعنی باید ۴ سال اضافه‌تر درس بدید تا مشمول این طرح شوید. مگر این‌که این سابقه تدریس حساب شود و سابقه تحصیل منظور نشود که در این طرح چیزی دراین باره ن نوشته بود. جمیع اینها نشان از وجود تبعیض در این طرح دارد.»

در ادامه عادل برکم، کارشناس حوزه آموزش در گفت‌وگو با «فرهیختگان» و با اشاره به این

طرح و ایراداتی که به آن وارد است، گفت: «در این طرح جامعیتی نداریم که همه معلم‌ها را شامل شود و این مساله مهمی است که خیلی از معلم‌ها در سیستم آموزش‌وپرورش مشغول هستند اما معلم رسمی نیستند، خصوصا معلم خرید خدمت باید مورد توجه قرار گیرد، وقتی می‌خواهید طرحی برای رتبه‌بندی براساس کیفیت و وضعیت آموزشی را اجرا کنید باید ابتدا همسان‌سازی صورت دهید و حداقل حقوقی تامین شود و اگر به اندازه یک‌سوم خط فقر بود این طور نماند و یک جایی را در حد فقر درنظر گیرد ولی نزدیک به خط فقر باشد. رفع تبعیض بین سایر دستگاه‌ها صورت گیرد و تبعیضی که بین معلم‌های دولتی و غیردولتی است برطرف نشود. بعد که حداقل حقوق را تامین کردید سراغ این بروید که رتبه‌بندی را اجرا کنید. نکته دیگر این است که لایحه‌ای که به مجلس ارسال شده، جز تعریف واژه چیز دیگری ندارد که بگویم خیلی شفاف و گویاست و سنجش قابل اتکا و با کیفیتی هم معرفی نشده که به چه صورت در رتبه‌بندی وجود دارد. چیزی که در اینجا آمده است و می‌توان بدان توجه کرد مطابق ماده ۴ و ۵ ارتقا را به سابقه خدمت گره زده‌اند. رتبه‌بندی به نوعی سابقه‌بندی است. ارتقا را محدود به سابقه خدمت کردند. اگر می‌خواهید کیفیت را بالا ببرید چرا محدود به عملکرد خوب نمی‌شود کما اینکه سابقه خوبی نداشته باشد. یکی شاید به آن سابقه برسد اما عملکرد خوب را نداشته باشد. این گره زدن نمی‌تواند از اهداف آن باشد. حداقل سابقه معلمی برای کسب رتبه‌های ۴ و ۵ به ترتیب ۲۰ و ۲۶ سال است. یا مثلاً تبصره گذاشته‌اند که حداکثر ۱۰ درصد می‌توانند در رتبه ۵ قرار گیرند. این به چه معناس؟ یعنی محدود است ولی می‌خواهیم افزایش دهیم. ۱۰ درصد هم بیشتر نمی‌شود. این هم نمی‌تواند در جهت ماهیت این طرح باشد. ماده‌ای در این طرح گفته متناسب با اعتبارات پیش‌بینی شده در لوائح سنواتی اجرا می‌شود اما تامین بودجه‌ای و الزام قانونی برای تامین بودجه این طرح پیش‌بینی نشده است و گفته براساس آن بودجه‌ای که وجود دارد تعیین کنید. بودجه خاصی مشخص نشده است و دستت را باز گذاشته‌اند که بنابر اقتضائاتی که پیش می‌آید و در هر به‌های که وجود دارد تصمیم بگیرد چطور اجرا کند. نکته بعدی این است که صلاحیت‌ها به نظر شاخصه دقیق و کیفی را ندارد و خیلی نمی‌تواند موثر در ارزیابی باشد و نتایجی که از آن گرفته می‌شود ضدونقیض باشد و می‌تواند در جهت عکس هدف تعیین شده باشد. همان‌طور که بیان کردم وقتی محدود به سابقه می‌کنید انگیزه را از معلمان این طرح می‌گیرید و آنها می‌گویند چند سال صبر می‌کنیم و سابقه بالاتر برود تا مشمول این طرح شویم. ملاک‌ها مشخص نیست. اگر طرح به درستی اجرا شود و شاخص‌ها کیفی‌تر و دقیق‌تر طراحی شود و سازوکار ارزیابی مشخص‌تر و علمی‌تر شود و مرجع ارزیاب مستقل داشته باشد یعنی یک سازمان نظام معلمی که یک سازمان موثر در مساله باشد دنبال کند و پایش کیفیت آموزش و معلمان و رتبه‌بندی به این سازمان محول شود و این سازمان مسئول این امر باشد که معلم‌ها از کیفیت لازم برخوردار باشند اوضاع را می‌توان امیدوار کننده خواند. اینکه